

89 K 13 h so dobili za leta 1908. 1909 in 1910: pomožna učiteljica Ivan Weber v Verdrenju in Josip Mihelič v Selu, provizorična učiteljica Anton Knap v Vrabčah in Franc Kermelj na Šentjurski gori, definitivni učitelj Ignacij Labernik v Lesah in provizorična učiteljica Antonija Vižin pri Sv. Trojici, — Leopold Filip je napravil dne 15 oktobra 1859 l. ustanovo, ki jo podeli kranjski deželni šolski svet onemu učitelstvu na kmetih, ki je najslabše plačano.

Hrvaško učiteljske v Kastvu. „Wiener Zeitung“ objavlja: Naučni minister je imenoval voditelja obrtne nadaljevalne šole v Kastvu, Mateja Šepića, provizoričnim glavnim učiteljem na hrvaškem učiteljske v Kastvu.

Novo društvo v varstvo zanemarnjenih otrok. C. kr. namestništvo v Trstu je vzelo na znanje pravila novega „Društva za varstvo zanemarnjenih otrok za sodni okraj Kobarid s sedežem v Kobaridu.

„Schulverein“ in „Lega Nazionale.“ Te dni je izdala uprava Lega Nazionale za Trentin italijanski prevod poročila o delovanju in napredovanju nemškega Schulvereina v Tridentu, na čisto italijanskih tleh. Naši Italijani preživajo grenke solze zaradi nevarnosti, ki grozi njihovim krajem od nemške strani ter pozivljajo svoje, da pošteno pomagajo Legi Nazionale, ki ne more odbijati navalov Schulvereina. — In res dela to društvo čudeže. Poseljalo je po vsem Tridentu male, drobne nemške kolonije, v katerih so družbine šole prave nemške trdnjave. Pet tisoč razkropljenih Nemcev zna delati skrbi \$5.000 Italijanom! To je žalostno dejstvo, nasproti kateremu ne moremo ostajati ravnodušni ni mi Slovenci in Hrvatje. Zakaj na vsak način Nemci napredujejo od ene ali druge strani, ali vedno proti našemu morju in našim krajem. Italijani pa ne morejo nikakor preprečiti te nemške poplave. Zakaj? Ker so sami krivični in pravi zločinci nasproti nam, svojim sosedom, Hrvatom in Slovenem, katere tlačijo in raznarodujejo mnogo brezobzirneje, nego delajo to Nemci v Tridentu. Zaman je sklicevati se na etičnost narodne borbe za samoobrambo, ko se v tem pogledu greši uprav tam, kjer bi se moralo dokazati, da se pravičnost in etičnost te borbe pripoznava absolutno in n a s p r o t i v s e m! Italijani-mučeniki v Tridentu ne morejo zadobiti simpatij ni naših ni nikogar drugega, dokler so na isti način zločinci proti naši deci in našemu narodu. Lega bo mogla odbijati Schulverein tedaj, ko bo pravičnejše zastavljala svoje moči, ko ne bo raznarodovala nas, ki branimo svoje otroke!

Izjava. Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda nam poroča: „Slovenski Gospodar“ piše v svoji št. 58. z dne 19. grudnia 1907 v notici na tretji strani, da so se šolske sestre na družbeni šoli na Muti morale umakniti z Mute, oziroma, da so same prostovoljno odpovedale zaradi raznih napadov radikalnega dijaštva in nehonetnega postopanja odbora družbinega. Na to povsem neutemeljeno in za družbino vodstvo žaljivo predbacivanje si dovoljujemo vsled vodstvenega sklepa z dne 27. grudnia 1907 na podlagi aktov konstatirati tale dejstva: Na Muti je imela družba doslej enorazredno deklislo šolo, ki so jo oskrbovale častite šolske sestre iz Maribora. Kmalu po otvoritvi te šole so se pri vodstvu oglašali različni rodoljubi duhovniškega in posvetnega stanu z nasveti, naj se šola spremeni v mešano dvorazrednico, ker šola samo za deklice ne donaja zadostne koristi. Tako je n. pr. č. g. kaplan Josip Somrek v Marenbergu v dopisu z dne 29. septembra 1900 stavil te tri nasvete: 1. da se šola razširi v dvorazrednico, 2. da se sprejmejo dečki, kar je glavna stvar pri obmenjeni šoli, in ker tudi kmetje in delavci to žele, 3. da se nastavi moška učiteljska moč. — Tudi odborniki obeh podružnic mariborskih so z dopisom z dne 15. marca 1907 prosili, naj izkuša družba preje kot mogoče ustanoviti tudi deško šolo na Muti, ter so naglašali, da je treba nastaviti za deško šolo poštenega, vernega, delavnega, vestnega in neomadeževanega učitelja. V 185. vodstveni seji je sedanji odbor sklenil na Muti otvoriti dvorazrednico za dečke in deklice. Na to so častite šolske sestre v Mariboru s pisnim z dne 15. septembra 1907, št. 121 pisale to-le: „Predstojništvo vpraša in prosi določnega odgovora, če namerava slavni odbor družbe s to novo ureditvijo mutske šole odpustiti šolske sestre, ali jih če še nadalje uporabiti za pouk in v kakem razmerju.“ — Na to jim je družba z dopisom z dne 25. septembra 1907, št. 1274 naznanila, da je družba res sklenila šolo na Muti razširiti v mešano dvorazrednico — in pristavila tole: „Ker pa je v svrhu izvršitve tega sklepa treba zadostiti mnogim predpogojem in ker odbor po svojem tehniškem izvedencu šele študira vprašanje, se li bo dvorazrednica dala spraviti v naše poslopje, vam danes ne moremo dati nobenega določnega odgovora. Zato vas prosimo kratkega potrpljenja z zagotovitvijo, da vam pravočasno pišemo, ko bode mogoče storiti kak definitivni sklep.“ Na vodstveno prošnjo si je preteklo jesen g. nadinženir Jul. Hilbert kot tehniški strokovnjak ogledal graščino in vsa druga gospodarska poslopja, ter pozneje vodstvu izročil utemeljene nasvete o prezidavah in popravah bodisi sploh, bodisi zaradi pridobitve druge šolske sobe. V seji dne 6. novembra 1906 je vodstvo predlogom g. nadinženirja

Hilberta pritrnilo in z dopisom z dne 7. novembra 1907 se je častitim šolskim sestram na Muti naznanilo, katere poprave in prezidave se morajo izvršiti na družbinem poslopiju, ter da bode ta popravila in preuredbe nadzoroval član družbinega odbora gospod Pahernik. Na ta dopis so častite šolske sestre v Mariboru z dopisom z dne 9. novembra št. 147 odgovorile to-le: „Ker vodstvo šolskih sester v Mariboru ni dobilo na prošnjo glede mutske šole nobenega določnega odgovora, pač pa zagotovilo, da se osnuje na Muti v kratkem dvorazredna mešana šola, sklepa, da namerava družbino vodstvo glede učiteljskega oseboja uvesti stanje, vsled katerega bi ne bilo več mogoče šolskim sestram poučevati na tamošnji šoli. Raditega se usoja vodstvo šolskih sester v Mariboru družbi sklicujoč se na pogodbo, odpovedati oskrbovanje šolskega pouka na Muti in javiti, da šolske sestre ostanejo le pod pogoji, ki so jim zajamčeni v pogodbi z dne 8. grudnia 1896 št. 3703, oziroma z dne 17. julija 1903, št. 2323, torej samostojno, kakor do sedaj na Muti do 30. septembra 1908.“ V tem dopisu šolske sestre ugovarjajo nekaterim popravilom, češ, da so za časa njihovega bivanja na Muti nemogoča in da bi jih taka popravila in preuredbe motile v njih posesti. — Ugovorom radi preuredb v poslopiju je vodstvo z dopisom 11. novembra 1907 v toliko ustreglo, da je naročilo edinoletno priredbo druge šolske sobe, priredbo prostorov za pisarno in učila se pa odloži do časa izselitve šolskih sester. Dopis o odpovedi je vodstvo na podlagi vodstvenega sklepa rešilo z dopisom z dne 2. grudnia 1907, št. 1759: „Častitim šolskim sestram v Mariboru. — Na cenjeni dopis z dne 9. novembra 1907, št. 147, se častitim šolskim sestram naznanja, da je vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v seji dne 25. novembra 1907 odpoved oskrbovanja šolskega pouka na Muti in naznanilo, da se velecistite šolske sestre iz Mute izselijo dne 30. septembra 1908 vzelo obzhalje na znanje. Pri tem se je konstatovalo, da vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda pri svojih dosedanjih ukrepih v zadevi družbine šole na Muti ni storilo ničesar, kar bi moglo dati kak utemeljen povod za napade, ki so se vršili po javnih listih na družbino vodstvo, in kar bi onemogočilo daljše sodelovanje častitih šolskih sester na Muti. Dalje je vodstvo v isti seji sklenilo, če bode le mogoče pričetkom prihodnjega šolskega leta, t. j. o Veliki noči 1908 na Muti otvoriti prvi razred mešane ljudske dvorazrednice. Poleg tega razreda še ostane drugi razred deklislo šole, v katerega pridejo deklice, ki pohajajo sedaj v prvi razred deklislo šole. Za pouk na mešanem prvem razredu se nastavi posvetna učiteljska moč, glede pouka v drugem razredu pa se naprosijo častite šolske sestre, da istega oskrbujejo pod dosedanjimi pogoji do 1. septembra 1908, t. j. do časa svoje izselitve. — Častite šolske sestre v ljudno prosimo, da sprejem tega dopisa družbi potrdijo ter obenem naznanijo je-li hočejo pouk v drugem deklislem razredu oskrbovati do 1. septembra 1908.“ Častite šolske sestre so na ta odlok z dopisom z dne 17. grudnia 1907, št. 162 javile: „da ni mogoče, da bi (predstojništvo) rado ustreglo želji slavne družbe, oskrbovati pouka v drugem deklislem razredu do 1. septembra 1908 zajedno z moško učiteljsko močjo, ker se to ne strinja s pravili redovništva.“ To so fakta, na podlagi tega fakt blagovoli slavno občinstvo soditi, je li vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v tej stvari postopalo res — nehonetno.

Razgled po šolskem svetu.

— **Rockefeller za vseučilišče.** Kakor javljajo iz Novega Jorka, je znanj milijonar Rockefeller daroval vseučilišču v Čikagu dva milijona dolarjev za pokritje primanjkljaja v minulem akademskem letu. Rockefeller je doslej daroval za to vseučilišče že 23 milijonov dolarjev.

— **Novi učiteljski zakon za Bosno in Hercegovino** je bil v uradnem časopisu objavljen na dan novega leta. Po tem zakonu bo učiteljsko v teh dveh deželah pomnoženo, toda še ne tako, kakor bi bilo treba. Sicer je pa učiteljsko tamkaj dobro organizovano in izbojuje sešasoma še boljih uspehov.

— **Bolgarsko vseučilišče.** Bolgarsko naučno ministrstvo je izdelalo zakonski načrt, s katerim se na bolgarskem vseučilišču ustanovi tehniška fakulteta.

— **Koncert za otroke.** Čehi store mnogo za svojo mladino tudi v umetniškem oziru. Dne 19. novembra pret. l. se je vršil v Pragi v dvorani Rudolfini že drugi veliki umetniški koncert za otroke. Pri tem koncertu so sodelovali prvi umetniki ter so se izvajale same umetniške orkestralne in pevске točke. Mladina je bila nad vse navdušena. — Ali bi ne mogla „Glasbena Matica“ kaj enakega prirejati za slovensko mladino v Ljubljani?

— **Bivši vseučiliščni prof. Schwing.** Umril je v Pragi v 62. letu svoje starosti bivši vseučiliščni profesor na medicinski fakulteti češkega vseučilišča, vladni svetnik dr. Karel Schwing.

— **Dr. Swida — dvornit svetnik.** „Wiener Zeitung“ je objavila dne 31. decembra: Cesar je z najvišjim odlokom od 22. decembra t. l. podelil deželnemu šolskemu nad-

zorniku dr. Franu Swida v Trstu povodom njegovega zaprosenega umirovljenja naslov dvornega svetnika.

— **Učiteljsko v Zedinjenih državah.** Učeni oseb je v tej državi 500.000, med njimi je 1/4 učitelje. Učencev je 16.000.000. Šolski stroški znašajo 1300 milijonov kron. V Novem Jorku prejemajo učitelji po 3500 K na leto, a ne morejo izhajati s to vsoto v tem velikanškem mestu. O slabih plačah so napisali že isto literaturo. Po vsem svetu — ista pesem.

— **Častno darilo.** Deželno učiteljsko društvo v Šleziji je darovalo svojemu nekdanjemu zaslužnemu predsedniku Schuligu častno darilo 2000 K.

— **Kongres ruskih vseučiliških rektorjev** se je vršil te dni v Petrogradu. Rektorji so razpravljali o položaju, ki je nastal v zadnjem času na ruskih vseučiliščih. Rektor kijevskega vseučilišča je zaradi nedavnih nemirov na kijevskem vseučilišču krivil policijo in oblastnike, ki so se, namesto da so pustile, da dijaki svoje stvari sami rešujejo, mešali mednje in izzvali še večje nemire. Profesorji bi se že z dijaki sporazumeli. Kar se tiče varšavskega vseučilišča, se tamošnje dijaštvo bori za to, da zavlada na njem povsem poljski vpliv. Na to ne more naučno ministrstvo nikakor pristati in zaradi tega ne more dovoliti, da se to vseučilišče na novo odpre. Varšavski rektor Karskij je branil varšavsko vseučilišče ter dokazoval, da se varšavskemu vseučilišču kratijo vse reforme in privilegiji, ki jih dobivajo ruska vseučilišča. Naj se varšavskim profesorjem ne vežejo roke, a on uradi s svobodnimi profesorji varšavsko vseučilišče, kakor želi to ministrstvo. Varšavskemu rektorju je takoj odgovoril naučni minister Kaufman, da ne more ruska vlada ničesar popustiti niti dati kakih olajšav za rešitev vprašanja varšavskega vseučilišča. — Končno se je razpravljalo tudi o nekih proforskijh vprašanjih, kakor tudi o večji kontroli na vseučiliščih od strani ministrstva. Po daljši razpravi je večina rektorjev sklenila, da je sedanja kontrola ministrstva povsem dovoljna in da ni strožja kontrola nad vseučilišči z ničemer opravičena niti potrebna.

Z gospodarskega polja.

— **Perutnarsko zadrugo za Kranjsko** so osnovali dne 2. t. m. v Ljubljani.

— **Voznilo je znižala državna železnica** ob nedeljah in praznikih na gotovih postajnih zvezah na Koroškem za prijatelje zimskega športa. Seveda mora dotična oseba dokazati, da se pelje po železnici le zaradi zimskega športa.

— **Minister za poljedelstvo dr. Ebenhoch** je naslovil na gozdarske in domenske direktorje naredbo, s katero nalaga gospodarskim organom v dolžnost, naj bodo vljudni in dobrotni v občevanju s prebivalstvom. V naredbi je rečeno: „Polagam veliko važnost v to, da se ne stavlja z odurnim in gospodovalnim nastopanjem prebivalstva na deželi v neprijetno nasprotstvo do drž. gozd. uprave in da se ne otežuje s tem potrebnega koncilijantnega občevanja; pričakujem za trdno, da se toliko s treznim osebnim taktičnim vplivanjem, kolikor v slučaju potrebe z energičnim nastopom posreči vzdržati, oziroma vspostaviti uspešno sporazumljenje med vsemi gozdarskimi organi na eni, in onimi sloji prebivalstva — posebno na deželi — ki so z uravnavanjem velikega števila interesov, posezajočih v praktično gospodarsko življenje, navezani na to, da mu organi drž. gozdarske uprave gredo razumno na roko.“

— **Malo loterijo odpravijo?** V finančnem ministrstvu razpravljajo o načrtu, bi li ne kazalo odpraviti male loterije ter uvesti razredno loterijo, kakor že obstoja v drugih državah.

— **Občni zbor „Slov. čeb. društva za Spodnje Štajersko“** se je vršil dne 28. pr. m. v mali dvorani „Narodnega doma“ v Celju. Bile so zastopane skoraj vse podružnice po svojih delegatih. Iz tajnikovega poročila povzemljemo sledeče: Slov. čeb. društvo šteje danes 20 podružnic z nekaj nad 500 članov. V tekočem letu se je ustanovilo 6 novih podružnic. Vzmiljenih je letos 2530 ljudstev s premakljivimi in 1530 z nepremakljivimi sati. Neorganizovanih čebelarjev je še okolo 1276 z 2207 panji. Bučelarsko leto je bilo letos skoraj povsod prav povoljno. Društveniki so pridelali 12.390 kg medu in 393 kg voska. Izborno društveno glasilo „Slov. Čebelar“ je romal v 515 iztisih na Štajersko. Društvo ima 1413 K 20 v dohodkov ter ima konec leta 198 K 50 v prebitku. Za prihodnje čebelarstvo leto se je izvolil sledeči odbor: Kurbus Tomaž, nadučitelj na Slivnici, predsednik; Sivka Anton, nadučitelj v Št. Jurju ob j. žel., tajnik; Kosi Anton, c. kr. poštni oficijal, blagajnik; Strelec Ivan, nadučitelj, prof. Zelenik, c. kr. sodni pristav A. Zdošek in veleposestnik I. Samec, odborniki.

— **Nemški štajerski obrtniki** so sklenili prirediti jeseni leta 1908, jubilejsko obrtniško razstavo v Gradcu.

— **Vinska kupčija** se je zadnji čas na Goriškem nekoliko izboljšala. Prišlo je več trgovcev z Dunaja in s Češkega. Vipavsko vino plačujejo po 30 do 36 K, brsko pa po 33 do 36 K hektoliter, vino, ki ni vrelo na tropinah in ima blede barvo, plačujejo za dve kroni

dražje nego drugo vino. Prav trdega vina pa nočejo ti kupci niti imeti.

— **Štrajki v Avstriji leta 1906.** Trgovinsko ministrstvo je izdalo statistično poročilo o štrajkih v Avstriji leta 1906. Iz tega poročila je posneti, da se je štrajkovsko gibanje leta 1906. znatno povečalo. V tem letu je bilo skupno 1083 štrajkov na 6049 obratih z 276.424 delavci. Od teh je prostovoljno štrajkalo 153.688 oseb, dočim je bilo 13.098 delavcev prisiljenih praznovati. Največ štrajkovcev je pripadalo rudarstvu, namreč 25 2 odstotkov vseh štrajkovcev, potem tekstilni industriji (18-7%), tovarnam za predelovanje kovin (10-7%) in stavbeni stroki (10%). Štrajkovsko gibanje je trajalo v največ slučajih (62 2% vseh štrajkov) 1—10 in povprečno v vseh štrajkih 16-9 dni. Vzroki štrajkovskega gibanja so bili kakor navadno nezadovoljnost z mezdno, oziroma delavni čas.

— **Avstro-ogrška banka** je imela 30. pret. m. izredni občni zbor, na katerem je generalni svet stavil predlog: „Občni zbor izvoli skleniti, naj se generalnemu svetu da pooblastilo, vložiti prošnjo na obe vladi za nadaljno podaljšanje privilegija.“ Predlog je bil enoglasno sprejet. Pokazalo se bo, ali bodo Madžari, katerim se tako mudi ustanoviti samostojno državno banko, imeli toliko moči, da odklonijo prošnjo za podaljšanje bančnega privilegija. Sedanje razmere na svetovnem denarnem trgu so madžarskim težnjam po svoji državni banki skrajno neprijetne in gotovo je, da bodo tudi v bodoče milostivo uživali ugodnosti, ki jih jim dajejo dobro utrjene avstrijske finance in skupna državna banka.

— **Povišanje davka na špirt.** Vlada bo uporabila dohodke iz povišanja davka na špirt za saniranje deželnih financ. Vlada pripravljala zakonski načrt, ki ga spomladi predloži parlamentu. Dandanes znaša davek na kontingentirani špirt po 90 K na en hektoliter ter bo po vladnem načrtu zvišan za 30 do 40 K na en hektoliter; tarif na nekontingentirani špirt bo povišan na 144 do 154 K na 1 hl. Sedanje razpetje (razlika) v znesku 20 K med kontingentiranim in nekontingentiranim špiritom bi se zvišalo na škodo industrijalnih tvornic za špirt za 4 K na 1 hl. Po novi ureditvi kontingentiranja se bo industrijalec kontingent znižal, kmetijskim izdelovalcem pa povišal. Danes znaša množina kontingentiranega špirta 1.017.000 hl na katere bi znašal povišek davka 30 do 40 milijonov kron. Anketa o saniranju deželnih financ, ki bi se bila imela vršiti že novembra, bo šele januarja meseca na Dunaju.

— **Parobrodno društvo Dalmacija.** Te dni prične plovno službo društvo „Dalmacija.“ Društvo prevzame v glavnem dve progi: Trst-Korčula in Trst-Metković. Vsako nedeljo ob 8. uri v jutro bo odhajal iz Trsta brzi društveni parnik v Korčulo, a vsak ponedeljek in soboto ob 5. uri popoldne isti brzi parnik v Metković. Vsako sredo bo odhajal poštni parnik popoldne v Metković, a vsako soboto ob 5. uri zjutraj v Spljet. Ta poslednji se bo ustavljal tudi v kvarnerskih lukah.

— **Mandžurska železnica.** Iz Pekinga poročajo, da se bivši ruski finančni minister Šipov pogaja s kitajsko vlado zaradi dogradnje karbinske železnice in zaradi koncesije v Mandžuriji.

Raznoterosti.

× **Barve pri cveticah.** Tudi pri cveticah je med vsemi barvami najpogostejša rumena barva, ki se javlja v 808 vrstah. Potem pride bela pri 687 vrstah, rdeča pri 504, zelena pri 313, modra pri 157, izpremenljiva pri 136, vijoličasta pri 122, večbarvna pri 68 vrstah. Rumena barva se nahaja pri divjih cveticah na neravnem, rekultiviranem zemljišču, v gozdu je najštevilneje belo cvetje, zeleno pa na vlažnem zemljišču in na morskih obalah.

× **Kultura v Abesiniji.** Abesinija se v kulturnem pogledu čimdaljebolj razvija. Nedavno je cesar Menelik izdal dekret, s katerim je bilo ustanovljeno prvo ministrstvo po evropskem vzorcu. Vsak minister dobi po enega evropskega svetovalca, ki bo imel čast državnega predsednika. V prestolnici je zgrajen velik dvonadstropni hotel z evropskim komfortom. Razen tega se gradijo tudi železnice.

× **Punt v Šoli.** V Djakovu so se učenci spuntali proti učitelju ter prišli v šolo oboroženi z noži, a vodja puntarjev 13 letni Damjanovič je imel celo revolver. Učitelj je pravočasno zvedel za zaroto ter poklical orožnike, ki so dečke razorožili.

× **Jubilejno svetinjo za kmečke župane** je ustanovil nižjeavstrijski deželni zbor. Svetinje se razdele že ta mesec ter jih bodo nosili župani okoli vratu na traku v deželnih barvah.

× **Lov slanikov na Angleškem.** Letošnji lov slanikov v Yarmouthu in Lowestoftu je bil nenavadno ugoden ter prekaša vsa zadnja leta. Nalovilo se je namreč okroglo 900 milijonov slanikov v skupni teži 157.500 ton.

× **Veliki škandal** so bili te dni v dunajskem občinskem svetu. Krščanski socialisti so napadli stenočnografa ter mu raztrgali zapisnik, ker je stenočnografil oster govor socialno-demokratskega občinskega svetovalca Winarskega. Winarsky je bil od dveh sej izključen.

× **Dobrotnik.** Mestu Velikemu Varašinu je ostavil milijon kron za mestne siromake arhitekt Rimanoczy.